

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

תאריך: ג' סיון, תשע"ו 09/06/2016

סומן: כ-16-15084

לכבוד

גב' חדוה בר

המפקחת על הבנקים

בנק ישראל

השופט (בדימוס) יוסף שפירא

מבקר המדינה

משרד מבקר המדינה

נכבדיי שלום רב,

הנדון: הסדר החוב של נוחי דנקנר מול הבנקים

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן: "התנועה") הרינו לפנות אליכם כדלקמן:

בעקבות הפרסומים האחרונים לגבי הסדר החוב בין הבנקים לבין מר נוחי דנקנר, אשר על פיו, הלכה למעשה, ימחלו הבנקים לדנקנר על חוב בסך של כ-300 מיליון ש"ח, קוראת התנועה למערך הפיקוח על הבנקים לבצע בקרה על הסדר החוב ובעיקר על התנהלותם של הבנקים להבא בכל הנוגע להעמדת אשראי בהיקפים גדולים לגופים שונים במשק. המסר החמור העולה מפרשה זו הינו כי אדם המקושר דיו, יכול ללוות סכומי עתק על חשבון הציבור, ללא העמדת בטוחות, וכאשר יצטרך לפרוע את חובו ביום פקודה יקבל יחס מועדף תוך מחילה דה-פקטו על רוב חובו.

התנועה אף סבורה כי במקרים כגון זה יש מקום לדרוש את פירעון החוב כולו, אף במחיר פשיטת רגל של החייב, על מנת להעביר מסר מרתיע כלפי אנשי ההון, ואף כלפי הבנקים המקבלים לידיהם את האחריות על כספו של הציבור, ועליהם לתת לו דין וחשבון על כך.

לעמדת התנועה, לאור הסדר החוב שנעשה מול דנקנר, על הפיקוח על הבנקים להפיק לקחים ולבצע בדיקה מיידית ביחס לאנשי הון נוספים ולוודא כי קיימות בטחונות וערבויות מספקות, על מנת שהציבור לא יינזק בשנית באם לא יוכלו לעמוד בהתחייבויותיהם, כמו גם, יקיים הליכי ביקורת על קיום הסדר החוב שנחתם בין הבנקים לדנקנר.

כמו כן, התנועה שבה ומדגישה כי על בנק ישראל לפעול בשקיפות, ובתוך כך, לפרסם דוחות ביקורת באופן שגורתי, על מנת לאפשר ביקורת ציבורית ולמען האינטרס הציבורי.

בנוסף, התנועה קוראת למבקר המדינה לערוך בדיקה לגבי אנשי ההון השולטים בחברות דרך מבנה אחזקות פרמידאלי ולוודא שלבנקים יש בטוחות וערבויות מתאימות, על מנת שלא נמצא

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 * فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

שנית בפני שוקת שבורה כשיהיה על אנשי ההון לשלם את חובם אך לא יעמוד לרשותם ההון הנדרש.

1. לאחרונה פורסם בתקשורת כי נחתם הסדר חוב בין הבנקים למר נוחי דנקנר, להסדרת חובותיו הפרטיים בסך של כ-470 מליון ש"ח.¹ לפי הפרסומים, מתוך סכום החוב האמור, הוסכם על הסדר פירעון של כ-150 מיליון ש"ח בתוך חמש שנים,² כאשר יתרת החוב תוחזר בהמשך, בהתאם להשתכרותו העתידית של דנקנר, אשר לגביה אין כל וודאות.³

2. כך, עולה מהפרסומים כי בפועל, אף אם הבנקים אינם מבצעים מחיקה של חובו של דנקנר באמצעות הסדר החוב שנחתם, התרחיש הריאלי המסתמן הוא כי מתוך החוב, כ-300 מליון ש"ח לא יפרעו ויהפכו לחובות אבודים כאשר הבנקים יספגו את ההפסד בגינם, ובעקיפין – גם הציבור הישראלי.

3. התוצאה המתוארת לעיל הינה תוצר של הכשלים אשר ככל הנראה אירעו בהתנהלות הבנקים למול דנקנר, במתן אשראי ללא בטוחות מתאימות; כשלים אשר ייתכן שניתן היה למנוע בהינתן פיקוח מתאים, בזמן אמת, על התנהלות הבנקים.

4. התנועה אף סבורה כי במקרים כגון זה יש מקום לשקול התעקשות על פירעון החוב כולו, אף במחיר פשיטת רגל של החייב, על מנת להעביר מסר מרתיע כלפי אנשי ההון, ואף כלפי הבנקים המקבלים לידיהם את האחריות על כספו של הציבור, ועליהם לתת לו דין וחשבון על כך.

5. יודגש, כי התנועה הגישה עתירה לבג"ץ בקריאה לעריכת חקירה כוללת של המפקח על הבנקים לשם בדיקת הליכי מתן האשראי לקבוצת אי.די.בי (שהייתה בשליטת דנקנר) על ידי הבנקים, אשר עודנה תלויה ועומדת.

6. בנוסף, הגישה התנועה עתירה לפי חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (להלן: "חוק חופש המידע") לחשיפת דוחות הביקורת של המפקח על הבנקים, בביקורות שביצע הנוגעות להליכי מתן האשראי לקבוצת דנקנר בתאגידים בנקאיים שונים (להלן: "עתירת חופש המידע"). ביהמ"ש המחוזי החליט לדחות את העתירה מכיוון שידין היו כבולות להלכה שנקבעה בביהמ"ש העליון שני עשורים קודם לכן, ובכוונת התנועה לערער על פסק הדין על מנת להופכה.

¹ עיריית אבישר "דנקנר יפונה מהבית ולא ימחקו חובותיו אך הוא יחזיר מעט" גלובס (8.6.2016).

² שם.

³ מיכאל רוכוורגר "רגע לפני ההכרעה במשפטו: דנקנר חותם על הסדר עם הבנקים – שיפסידו כ-300 מיליון שקל"

The Marker (7.6.2016).

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 * فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

7. המפקח על הבנקים הוא הרגולטור האמון על אסדרת המערכת הבנקאית; קיומו של פיקוח זה חשוב במיוחד. הבנקים הם הגופים המנהלים את כספי הציבור והם מציעים לו שירות חיוני. הבנקים אינם גופים פרטיים מובהקים, אלא גופים בעלי מאפיינים ציבוריים, העשויים לעלות אף כדי גופים דו-מהותיים.⁴
8. להתנהלות הבנקאית השפעה דרמטית על המשק הישראלי. העמדת אשראי שנעשתה, ככל הנראה, בקלות וללא בדיקה כי קיימות בטוחות מספקות, ובניגוד גמור להליך מתן האשראי בפניו ניצב אדם מן הישוב, מחייבת בדיקה מעמיקה ופיקוח.
9. זכות הציבור לדעת מחייבת כי בעניין זה תחול שקיפות, אשר תאפשר לציבור לוודא כי פעולת בדיקה ופיקוח מעמיקה כנדון אכן נתקיימה. למרבה הצער, בנק ישראל מסרב לחשוף את דוחות הביקורת האמורים, וזאת על אף שקיים אינטרס ציבורי ממשי בחשיפתם (כפי שאף פסק לאחרונה כבוד השופט יגאל מרזל).⁵
10. לעמדת התנועה, מצופה היה מבנק ישראל לפעול לקידום שקיפות מקסימאלית, ובייחוד בהינתן השלכות חוסר השקיפות אשר ידונו להלן.
11. כפי שנטען ביחס להליכי מתן אשראי, כך גם ביחס להסדרי חוב הנובעים מאותם כשלים, לכאורה, בהתנהלות הבנקים, וייתכן שגם בגוף המפקח. יש לוודא כי גם לגבי הסדר החוב האמור, כמו גם הסדרי חוב נוספים, יתבצעו הליכי בדיקה ופיקוח קפדניים מצד המפקח על הבנקים, ובזמן אמת.
12. הליכים אלו נדרשים על מנת לוודא כי לא ניתנות עדיפות והקלות שלא היו ניתנות בסיטואציה מקבילה, לאדם מן הישוב; בפרט, עסקינן בחייב אשר כבר נפסק בעבר שקיבל הקלות כאמור, באמצעות קבלת אשראי ממוסדות פיננסיים בסכומים ניכרים, כפי שפסק כבוד השופט איתן אורנשטיין.⁶ נוכח ההתנהלות הקודמת בעניינו, יש לפקח בקפדנות על קיום הסדר החוב הנוכחי על מנת לוודא שפעם נוספת לא ניתנות הקלות והטבות על רקע מעמדו או קשריו החברתיים של דנקר.
13. נוסף על כך, קיום הליכי בדיקה ופיקוח בזמן אמת יכול למנוע הישנות מצב בו פירעון החוב אינו מתאפשר – כפי שלפי הפרסומים, עתיד להתרחש לגבי יותר ממחצית חובו האישי של דנקר.

⁴ ע"א 1691/11 בנק לאומי למשכנתאות נ' צוברי, פסי' ב' לפסק דינו של המשנה לנשיאה רובינשטיין (פורסם בנבו, 15.12.2105).

⁵ עת"ם (י-ם) 22113-05-15 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' בנק ישראל, פסי' 14 לפסק דינו של השופט מרזל (פורסם בנבו, 2.6.2016).

⁶ פ"י 36681-04-13 הרמטיק נאמנות (1975) בע"מ ואח' נ' אי די בי תברה לפתוח בע"מ (פורסם בנבו, 4.5.2013).

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

14. נוסף על כך, תוצאת הסדר החוב המסתמנת מהווה חיזוק נוסף לחשיבות של השקיפות בפעולתו של המפקח על הבנקים. ללא פרסום דוחות ביקורת באופן שגרתני, קיים חשש ממשי כי מקרים דומים להסדר החוב עם דנקנר יישנו.

15. התנהלותו של בנק ישראל באופן שאינו שקוף עומדת בניגוד להתנהלותם של בנקים מרכזיים ברחבי העולם. חמור מכך, נראה שסירובו של בנק ישראל לפרסם דוחות ביקורת אף משרת את הגופים החזקים במשק – אשר לבסוף, בשל העובדה שהטיפול בעניינם אינו כפוף לביקורת ציבורית, נהנים מההפקר וחובם נמחק, בין אם בהחלטה מודעת או בשל העדר יכולת לגבות אותה. תוצאות אלו יוצרות בבירור פגיעה באינטרס הציבורי.

16. עוד נציין כי במסגרת עתירת חופש המידע שהגישה התנועה התברר במפתיע כי דוח הביקורת על בנק הפועלים בעניין הליך מתן האשראי לקבוצת דנקנר, אשר החלו בעריכתו לפני שנים, טרם הושלם, ועודנו בגדר טיוטה בלבד, מסיבות עלומות. המדובר בנדבך נוסף של חוסר השקיפות שעמדנו עליה במדיניות הבנק. לאור החשיבות יוצאת הדופן של הסוגיה, ובוודאי על רקע עלייתה מחדש בהסדר החוב המדובר, על הפיקוח על הבנקים להשלים ללא כל דיחוי את הטיטה האמורה ולסיים את הביקורת על הליך זה. לא יתכן כי הליך הביקורת שעורך הפיקוח על הבנקים מתמשך זה שנים כאשר היה ראוי לסיימו לפני זמן רב, עם סיום עריכת הדוחות האחרים בנושא.

17. לפיכך, לעמדת התנועה, לאור הסדר החוב שנעשה מול דנקנר, על הפיקוח על הבנקים להפיק לקחים ולבצע בדיקה מיידית ביחס לאנשי הון נוספים ולוודא כי קיימות בטחונות וערבויות מספקות, על מנת שהציבור לא יינזק בשנית באם לא יוכלו לעמוד בהתחייבויותיהם, כמו גם, יקיים הליכי ביקורת על קיום הסדר החוב שנחתם בין הבנקים לדנקנר.

18. כמו כן, התנועה שבה ומדגישה כי על בנק ישראל לפעול בשקיפות, ובתוך כך, לפרסם דוחות ביקורת באופן שגרתני, על מנת לאפשר ביקורת ציבורית ולמען האינטרס הציבורי.

19. בנוסף, התנועה קוראת למבקר המדינה לערוך בדיקה לגבי אנשי ההון השולטים בחברות דרך מבנה אחזקות פרמידיאלי ולוודא שלבנקים יש בטוחות וערבויות מתאימות, על מנת שלא נמצא שנית בפני שוקת שבורה כשהיה על אנשי ההון לשלם את חובם אך לא יעמוד לרשותם ההון הנדרש.

20. נוכח חשיבותם של הדברים, נודה לתגובתכם המהירה.

בכבוד רב,

נ"ל קז"י
נילי אבן-חן, עו"ד

מנהלת מחלקת כלכלה ומחקר

גל קז"י

רכזת מחלקת כלכלה ומחקר

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع باقا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il